

REGIONALPOLITISKT HANDLINGSPROGRAM 2022-2026

Regionalpolitiskt handlingsprogram 2022-2026 fastställer vilken politik Socialdemokraterna i Jönköpings län ska driva inom Region Jönköpings län under mandatperioden 2022-2026.

Region Jönköpings län

Regionfullmäktige är det högsta politiskt beslutande organet i Region Jönköpings län och fastställer politisk organisation, investeringar, övergripande styrdokument och budget för kommande år. Region Jönköpings län ansvarar för hälso- och sjukvård och regional utveckling. Hälso- och sjukvården inkluderar primärvården, akutsjukhusen, tandvården och förebyggande hälsoarbete. Det regionala utvecklingsuppdraget inkluderar huvudansvaret för kollektivtrafiken, kultur, tillväxtarbete och planering av infrastruktur på länsnivå. Uppdraget innebär att samordna arbete för utveckling inom transporter, näringsliv, arbetsmarknad och utbildning tillsammans med länets kommuner, staten, arbetsmarknadens parter och andra samhällsaktörer. Region Jönköpings läns verksamhet regleras i kommunallagen och verksamheten styrs även av speciallagar inom hälso- och sjukvården. Organisationen Region Jönköpings län är länets största arbetsgivare med över 10 000 anställda inom ett 100-tal olika yrken och inriktningar.

Samhällsbygget

Socialdemokraterna vill forma ett samhälle grundat på demokratins ideal och alla människors lika värde och lika rätt. Målet för den demokratiska socialismen är fria och jämlika människor i ett solidariskt samhälle. Människan ska vara fri att utvecklas som individ, råda över sitt eget liv, forma sin tillvaro efter egna önsknings och påverka det egna samhället. Målet är ett jämlikt och jämställt samhälle utan över- och underordning, utan klasskillnader, patriarkat, rasism eller homo- och transfobi. Solidaritet växer ur insikten att alla är beroende av varandra. Alla ska ha samma rätt och möjlighet att påverka. Alla ska ha samma rättigheter och skyldighet att ta ansvar.

Samhället ska ta tillbaka den demokratiska kontrollen över vård, skola och omsorg. Pengarna till välfärden ska gå till just välfärden. Brottsligheten utgör ett hot mot hela det demokratiska samhället och ska bekämpas med alla medel. Samhället ska bekämpa brotten, men också brottens orsaker. Sverige ska leda klimatomställningen och bygga ett långsiktigt hållbart samhälle och därmed skapa framtidens jobb. Socialdemokraterna vill skapa nya gröna jobb genom storsatsningar på infrastruktur, vägar, järnvägar, välfärden och grön teknik.

Regionalpolitiskt handlingsprogram

Socialdemokraterna i Jönköpings län kommer att arbeta för att innehållet och inriktningarna i regionalpolitiskt handlingsprogram 2022-2026 ska bli verklighet och integreras i verksamheterna inom Region Jönköpings län. Socialdemokraterna i Jönköpings län vill bygga ett jämlikt och hållbart samhälle för ett tryggt och levande Jönköpings län.

JÖNKÖPINGS LÄN KAN ÄNNU BÄTTRE

Oavsett var du bor ska du känna dig trygg med att samhället finns där för dig. Därför vill Socialdemokraterna bryta segregationen, och få bort våldet och brottsligheten.

- 5 Tillsammans ska vi ta tillbaka den demokratiska kontrollen och se till att alla de som arbetar i välfärden får den respekt de förtjänar, har goda arbetsvillkor, bra löner och en bra pension. Det gör vi för att du ska ha rätt till bra skolgång, god och nära vård och en trygg ålderdom.

- 10 En förutsättning för att kunna fortsätta utveckla skola, vård och omsorg är att du som kan jobba också har ett jobb att gå till. Därför behöver vi påskynda klimatomställningen i Jönköpings län och vara med och skapa nya gröna jobb med bra villkor, svenska löner och kollektivavtal. Jönköpings län ska vara ett föredöme i klimatomställningen till ett hållbart samhälle. Kollektivtrafiken ska självklart vara fossilfri och tillgänglig för länets invånare.

- 15 Vi behöver också vända på varje sten för att bryta segregationen i Jönköpings län. Människors bakgrund påverkar fortfarande i för stor utsträckning möjligheten till en anställning. Nyanlända och arbetslösa behöver snabbare komma ut på arbetsmarknaden. Därför behöver vi fortsätta satsa på utbildning och arbetsmarknadsåtgärder för att fler ska få ett självständigt liv och för att länets arbetsplatser ska kunna

- 20 anställa personal. Så rustar vi hela länet starkare.

Hela Jönköpings län ska vara levande. Oavsett om du bor på landsbygden eller i en större ort ska du känna trygghet att samhället finns där för dig. Vi Socialdemokrater är stolta över Jönköpings län. Och vi vet att Jönköpings län kan ännu bättre.

TRYGG OCH JÄMLIK HÄLSO- OCH SJUKVÅRD I HELA LÄNET

Alla länets invånare ska ha tillgång till en trygg och nära hälso- och sjukvård. Vården ska styras efter patienternas behov och inte efter tillgången till privata sjukvårdsförsäkringar.

- 5 För att uppnå en jämlik hälso- och sjukvård behövs fortsatta satsningar på förebyggande folkhälsoarbete, personcentrerad vård och tre välfungerande akutsjukhus i länet.

- 10 Valfärden ska finnas till för alla och kännetecknas av hög kvalitet och tillgänglighet i hela länet. Hälso- och sjukvården i Region Jönköpings län ska vara jämlik, ha höga kliniska resultat och hög kvalitet samt ges efter patientens behov. För att bygga upp en mer tillgänglig och köfri vård vill Socialdemokraterna fortsätta satsa på mer resurser inom hälso- och sjukvården och prioriterar satsningar på vårdpersonalen och trygg sjukvård i stället för skattesänkningar.

- 15 Patientens behov av vård ska styra, inte om länets invånare har råd med privata sjukvårdsförsäkringar. Socialdemokraterna säger nej till privatiseringar och utförsäljning av vården. Samhället ska ta tillbaka den demokratiska kontrollen över välfärden. Vinstjakten hör inte hemma i svensk välfärd. Resurser avsatta för hälso- och sjukvården ska användas till att förbättra vården för sjuka patienter – inte till stora vinstuttag.

- 20 Coronapandemin har visat hur dåliga anställningsvillkor och privatiseringar i välfärden har lett till ett försvagat vårdssystem. Tandhälsan skiljer sig åt stort i landet och inom länet. Socioekonomiska faktorer som utbildnings- och inkomstnivå påverkar både tandhälsan och hälsan i stort. Kostnaden för tandvård är orättvis och systemet med avgifter inom tandvården ska inte vara en klassfråga.

Demokratisk kontroll av vården

- 25 Socialdemokraterna vill bygga upp en ännu bättre sammanhållen hälso- och sjukvård med hög kvalitet som ges efter patientens behov. Sverige kommuner och regioner (SKR), samarbete mellan regionerna och inom sjukvårdsregionerna är en förutsättning för jämlik sjukvård för alla invånare. När färre privata vårdaktörer är iblandade och det offentliga styr så tar samhället tillbaka den demokratiska kontrollen över vården. Specialistsjukvården ska drivas i offentlig regi. Inom vårdval i primärvården ska patienternas
- 30 behov vara i fokus och regelböckerna ska innehålla tydliga formuleringar om vilka krav som ställs för en jämlik vård på länets vårdcentraler. Inga nya verksamheter ska omfattas av vårdval.

Sveriges bästa offentliga arbetsgivare

Region Jönköpings län ska ha som mål att vara Sveriges bästa offentliga arbetsgivare.

- 35 Personalomsättningen ska minska och grundbemanningen ska öka. Personalen ska ha yrkesmässiga och konkurrenskraftiga löner genom facklig samverkan. Region Jönköpings län behöver fortsätta satsningarna på att höja lönen för vårdpersonal **med särskilt fokus på kvinnodominerade yrken.** Vården behöver vara mer aktiv och arbeta förebyggande för att lösa bemanningsproblem. Studenter ska erbjudas praktikmöjligheter verksamhetsförlagt undervisning och feriepraktikplatser i större omfattning. ~~Genom~~
- 40 ~~egna bemanningspooler kan Region Jönköpings län ta upp kampen med bemanningsföretag och arbeta mot målet att vara oberoende av hyrpersonal.~~ **Beroendet av hyrpersonal måste stoppas. Genom**

inrättandet av egna bemanningspooler skapar vi goda förutsättningar för vår personal och kan trygga personalförsörjningen. Alla elever som slutför vård- och omsorgsprogrammet med godkända betyg ska erbjudas en heltidsanställning inom Region Jönköpings län. Många som har varit arbetslösa under en längre tid skulle kunna arbeta inom välfärden med rätt stöd. Region Jönköpings län ska vara ett föredöme och arbeta för att fler som står långt ifrån arbetsmarknaden ska få en anställning inom vården.

Ett tryggt och hållbart arbetsliv

En förutsättning för jämlik vård är att länets tre akutsjukhus, vårdcentraler, tandvården och andra vårdinrättningar har tillräckligt med personal. Alla medarbetare inom Region Jönköpings län ska ha ett hållbart arbetsliv och jobba på trygga och flexibla arbetsplatser med bra arbetsmiljö. En grundförutsättning är väl utvecklade former för dialog och samverkan mellan arbetsgivare och fackförbunden. Vårdpersonalen ska känna att de både hinner och orkar arbeta heltid. Arbetet med arbetstidsmodeller ska fortsätta att utvecklas. Måtten för heltid och veckoarbetstid kan behöva ändras utifrån arbetsinsats och belastning. Läkare, sjuksköterskor, undersköterskor och servicepersonal ska göra det som de är utbildade till och anställda för. Vårdpersonal ska ägna mer tid åt patienterna och mindre åt administration. All personal ska ha möjlighet till kompetensutveckling och fortbildning utifrån den senaste forskningen. Undersköterskor, sjuksköterskor och andra akademiska yrkesgrupper ska ha möjlighet att gå specialiserad vidareutbildning på arbetstid utifrån verksamhetens behov. Erfarna medarbetare inom olika yrken som närmar sig pension ska kunna ha som del av eller hela sin tjänst i ett mentorskapsprogram som stöd för den som är ny inom yrket eller på arbetsplatsen.

Jämställd vård

Det är fortfarande tydliga skillnader mellan kvinnor och män när det gäller tillgång till vård och behandling. För att alla invånare ska ges ett likvärdigt bemötande, behandling och vård ska ett jämställdhetsperspektiv finnas med i hälso- och sjukvården. Vi ska fortsätta göra satsningar på förlossningsvård och på kvinnors hälsa. Det handlar om att utveckla och säkerställa vårdkedjan under och efter graviditeten samt motverka förlossningsskador. Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem. Hälso- och sjukvården ska fortsätta utveckla vården och stödet för våldsutsatta. Vi ska skapa ett samlat flöde med flera aktörer som samverkan i team runt den våldsutsatta för att skapa en mer sammanhållen vårdkedja på respektive akutsjukhus.

Undersköterskelyftet

Undersköterska blir en skyddad yrkestitel från 2023 efter förslag från Kommunal och Socialdemokraterna. Det är en väg för att höja statusen för denna viktiga yrkesgrupp. Men det behövs mer för att fler ska vilja utbilda sig och arbeta som undersköterska. Socialdemokraterna vill genomföra ett Undersköterskelyft inom Region Jönköpings län genom att satsa särskilda medel som ska gå till högre löner, utveckla heltid som norm, avskaffa delade turer, specialistutbildning på betald arbetstid för undersköterskor, kontinuerlig yrkes- och kompetensutveckling under hela yrkeslivet och skapa utrymme för löneutveckling i takt med ökade kunskaper och erfarenhet.

Omställning till nära vård

Alla länets invånare ska kunna få rätt vård i tid och på rätt nivå. För att uppnå en jämlik och trygg vård i hela länet krävs korta insatstider med ambulans och korta väntetider till operation eller undersökning. Socialdemokraterna ska arbeta vidare för att hälso- och sjukvården ska ställa om till mer nära vård där primärvården och vårdcentralerna utgör basen för patienterna. Region Jönköpings län behöver ha ett bra samarbete med länets kommuner om hemsjukvården, vården inom äldreomsorgen och psykisk hälsa. Vården behöver bli mer personcentrerad och väl utbyggd digital teknik är ett bra komplement till fysiska möten. Det behöver även finnas stöd för de som inte kan hantera den digitala tekniken. Länets tre sjukhus ska fortsätta utvecklas för att säkra tillgången till akutsjukvård för länets invånare. Ambulansen behöver ha korta insatstider i hela länet och målet är att ingen ska behöva vänta längre än en kvart på ett larm som har högsta prioritet. Tillgängligheten via telefon hos 1177 behöver bli bättre och den första kontaktvägen in till vården ska vara snabb och enkel.

Folkhälsoarbete

Arbetet med livsstilsförändring är avgörande för bättre folkhälsa och för att färre ska hamna på sjukhus senare i livet. För att minska hälsoskillnaderna i länet behöver större hänsyn tas till socioekonomiska förutsättningar. Samarbetet behöver öka mellan hälso- och sjukvården, länets kommuner, civilsamhället, idéburet partnerskap, frivilligorganisationer och idrottsföreningar. Alla kommuner i länet ska ha aktiva hälsocenter som kan hjälpa invånare att ändra osunda vanor. För att civilsamhället ska kunna bidra än mer för bättre förebyggande hälsoarbete behöver folkhälsobidragen utökas. Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld, könsstymning och våld i nära relationer orsakar stort lidande för många. Region Jönköpings län ska arbeta med insatser som ska motverka att detta uppstår eller upprepas.

Bättre psykisk hälsa

Den psykiska ohälsan växer i samhället och behovet av behandling är större än vad vården kan erbjuda. Socialdemokraterna vill fortsätta utveckla det förebyggande arbete och metoden med ”En väg in” för att lättare kunna hänvisa barn och unga som drabbats av psykisk ohälsa till rätt vårdnivå. Antingen inom respektive kommun och elevhälsan eller till rätt vårdinstans inom Region Jönköpings län. Psykiatrien behöver ställas om till mer öppen och nära vård genom samarbete med vårdcentralerna, mobila team och uppsökande personal. Socialdemokraterna ser behov av stora insatser för att korta köerna till barn- och ungdomspsykiatrien och mer förebyggande arbete riktat mot barn och unga. Även det suicidpreventiva arbetet behöver stärkas och förbättras. Vårdcentralerna ska ta ansvar för att minska äldres ofrivilliga ensamhet och bygga upp nätverk samt deltar i initiativ från pensionsorganisationer och civilsamhället.

Trygg vård för unga

Familjecentraler och ungdomsmottagningar har en avgörande roll för att barn och unga ska få en bra start med god hälsa i livet. Barn och deras föräldrar ska inte behöva skickas runt mellan olika aktörer utan få ett samlat stöd vid diagnoser som kräver vård och stöd under längre tid. Samverkan mellan vården, skola och länets kommuner ska vara väl utarbetad för att ingen ska falla mellan stolarna.

Trygg vård för äldre

Äldre med stora behov och kroniskt sjuka patienter som ofta besöker vården ska erbjudas ett patientkontrakt med en plan för alla planerade vårdinsatser och en fast vårdkontakt som går att ringa till

vid behov. Samtidigt behöver det finnas en god och utbyggd geriatrisk vård vid länets tre sjukhus.

Personer med omsorgsbehov ska ha en trygg och säker hemgång vid utskrivning från akutsjukhusen.

Därför ska samarbetet till länets kommuner förbättras vid hemgång. Många äldre har svårt med ny teknik

- 5 och Region Jönköpings län behöver arbeta för att det inte ska uppstå ett digitalt utanförskap för de som inte kan hantera digital teknik. Den som har vårdbehov och har svårt för den digitala tekniken ska inte riskera att utelämnas och ska därför erbjudas en fast vårdkontakt att ringa. Äldre ska erbjudas ett samlat vaccinationspaket för att undvika onödigt lidande och att sköra äldre blir sjuka sent i livet. Äldre patienter och anhöriga ska vara delaktiga och känna trygghet i hela vårdförloppet. Många äldre har en utsatt ekonomisk situation och resor till vården kan underlättas genom att kallelsen till vårdbesök ska gälla som biljett inom kollektivtrafiken.
- 10

Specialiserad palliativ vård

Socialdemokraterna vill satsa vidare på den specialiserade palliativa vården på sjukhus och att verksamheten för specialiserad sjukvård i hemmet utvecklas och utformas så att alla länsinvånare har jämlik tillgång till palliativ vård dygnet runt. Den palliativa vården behöver vara jämlik och alla tre akutsjukhusen ska ha vårdplatser för specialiserad palliativ vård. Även patientens anhöriga ska känna trygghet under vården i livets slutskede.

15

Jämlik tandvård

- 20 Region Jönköpings län ska arbeta för att minska personalomsättningen inom tandvården. Tandvården ska vara jämlik i hela länet. Många får vänta länge på sitt besök hos tandvården och det är brist på tandläkare. För att det ska bli bättre tillgänglighet till tandvården vill Socialdemokraterna att Jönköping University startar upp en tandläkarutbildning i samarbete med Region Jönköpings län.

- 25 Förebyggande tandvård är en viktig folkhälsofråga. I dag påverkar människors bakgrund och ekonomiska förutsättningar i för stor utsträckning invånarnas munhälsa. Allt för många får vänta länge på sitt besök hos tandvården och det är brist på tandläkare. Tandvården ska vara jämlik i hela länet och en jämlik tandvård kommer öka folkhälsan. Region Jönköpings län ska arbeta för att minska personalomsättningen inom tandvården och öka personaltätheten inom tandvården. Därför vill Socialdemokraterna att
- 30 Jönköping University startar upp en tandläkarutbildning i samarbete med Region Jönköpings län

Jämlik cancervård

- Tiden från misstanke om cancer till behandling behöver kortas. Cancervården ska finnas tillgänglig på alla tre akutsjukhus. För att cancervården ska bli jämlik i hela länet behöver hela Sydöstra sjukvårdsregionen ha en samordning så att även boende vid regiongränserna får bästa möjliga behandling. Antalet deltagande på mammografi och vid screening för livmoderhalscancer behöver öka. Organiserad testningen för prostatacancer och screeningen för tjocktarmscancer ska vara en ordinarie del av cancervården.
- 35

Språkutbildning

- 40 Personalen inom vården ska behärska svenska språket. Patienter ska kunna förstå detaljerna runt sina skador eller sjukdomar. Region Jönköpings län ska erbjuda språkutbildning och yrkessvenska till anställda som har svårt att kommunicera tillräckligt bra på svenska för att arbeta patientnära.

Socialdemokraterna vill att:

- Fler sjuksköterskor och undersköterskor ska kunna gå specialiserad vidareutbildning på arbetstid.
- Region Jönköpings län ska genomföra satsningen Undersköterskelyftet.
- Lokala vikariepooler med fast anställd personal ska inrättas på alla tre akutsjukhusen.
- 5 • Lönen för vårdpersonal ska höjas.
- ~~Vårdcentralerna ska ta ett större ansvar för vård av psykisk ohälsa.~~
- Vårdcentralerna ska ta ett större ansvar i det förebyggande arbetet riktat mot barn och ungas psykiska hälsa och vi behöver korta köerna inom psykiatri.
- Äldre ska erbjudas ett samlat vaccinationspaket.
- 10 • Folkhälsobidragen ska utökas för bättre förebyggande hälsoarbete hos civilsamhället.
- ~~Ambulerande vårdcentraler ska inrättas som stöd i mindre orter.~~
- Väntetiderna inom cancervården ska kortas.
- Arbetet med suicidprevention ska intensifieras.
- Region Jönköpings län ska samverka med länets kommuner och att ta ett större gemensamt ansvar för det förebyggande hälsoarbetet på ungdomars fritid.
- 15 • Alla elever som slutför vård- och omsorgsprogrammet med godkända betyg ska erbjudas en heltidsanställning inom Region Jönköpings län.
- Alla arbetsplatser inom Region Jönköpings län ska ha fackliga skyddsombud.
- Region Jönköpings län ska vara oberoende av hyrpersonal.
- 20 • Jönköping University ska starta en tandläkarutbildning i samarbete med Region Jönköpings län.
- Region Jönköpings län ska erbjuda praktikplatser och feriepraktikplatser i större omfattning.
- Region Jönköpings län ska främja en trygg hemgång från akutsjukhusen genom ett ökat samarbete med länets kommuner.
- Region Jönköpings län verkar för att förebygga digitalt utanförskap och erbjuda den gruppen en fast vårdkontakt.
- 25 • Region Jönköpings län ska verka för ett samlat flöde med flera aktörer som samverkan i team runt den våldsutsatta, för att skapa en mer sammanhållen vårdkedja på respektive akutsjukhus.
- De skenande kostnaderna för privat digital vård stoppas.

30

SMIDIG TRAFIK FÖR HÅLLBAR TILLVÄXT OCH AKTIVT LIV

5 En bra fossilfri kollektivtrafik är en del i klimatomställningen. En kollektivtrafik som är smidig, trygg och prisvärd bidrar till ett ökat och mer jämställt resande. För att hela Jönköpings län ska vara levande krävs en väl utbyggd infrastruktur i form av vägar, järnväg, flyg och kollektivtrafik. Smidig och fossilfri trafik Det ökar jämlikheten, ger ett mer aktivt och rikare liv för länets invånare bygger ihop stad och landsbygd och samt skapar hållbar tillväxt. Tillgänglig kollektivtrafik ökar jämlikheten och ger länets invånare ett mer aktivt och rikare liv.

10

Infrastruktur är ett medel för att uppnå tillgänglighet i samhället. När fler kan pendla längre med smidig kollektivtrafik mellan hem och arbete eller utbildning skapas nya möjligheter för hållbar utveckling och tillväxt. Med bra infrastruktur får invånarna tillgång till fler mötesplatser, kulturupplevelser och fritidsaktiviteter. Kollektivtrafiken behöver vara väl utbyggd i hela länet. Snabba resor in och ut ur länet medför större arbetsmarknadsregioner. Tillverkningsindustrin är beroende av smidiga kommunikationer för att företagen både ska kunna hitta rätt personal och ha möjlighet till bra logistik och export av varor. Jönköping Airport är viktig för godshanteringen och erbjuder stora möjligheter till snabba transporter.

15

Järnväg

20 Möjligheten till resor med tåg och frakt av gods på järnväg är avgörande för tillväxten i Jönköpings län. Södra stambanan är en betydande del av landets järnvägsnät och knyter ihop länets stationer och logistikcenter med övriga knutpunkter i södra Sverige. Järnvägen har en nyckelposition i omställningen till ett hållbart samhälle. Där det finns räls ska det också gå tåg. Hela järnvägsnätet i Jönköpings län behöver vara upprustat och elektrifieras. Tågbanan mellan Värnamo, Vaggeryd, Nässjö och Jönköping, det så kallade Y:et, ska elektrifieras och rustas upp för en säkrare trafik, ökad kapaciteten, snabbare transporter och omställningsmöjligheter vid störningar. Likaså behöver sträckorna mellan Nässjö och Eksjö samt Nässjö och Vetlanda rustas upp och elektrifieras för snabbare och säkrare transporter.

25

Nya stambanor

30 För att kunna korta restiderna och frakta mer gods med tåg krävs mer järnväg. Att bygga nya stambanor är den viktigaste samhällsbyggnadsfrågan för Sverige i modern tid. Järnväg med höghastighetståg är en helt ny infrastruktur som ger näringsliv och offentlig sektor helt nya möjligheter att anställa rätt personal och att tillhandahålla varor och tjänster. Nya stambanor kommer att öka arbetsmarknadsregionerna och generera bättre regional utveckling med fler jobb, fler bostäder och underlätta klimatomställningen. Ny järnväg kan avlasta det befintliga tågnätet och öka kapaciteten av både person- och godstrafiken. Målet är att bygga nya stambanorna i ett sammanhållet system med tre centrala stationslägen i Jönköpings län enligt Sverigeförhandlingen. Nya stambanor kommer att bygga ihop stad och landsbygd.

35

Kollektivtrafik

40 Bra tillgång till kollektivtrafik ökar människors möjligheter att smidigt ta sig mellan hem och arbete eller utbildning samt till kultur- och fritidsaktiviteter. För att klara av omställningen till ett hållbart samhälle behöver större andel resa med kollektivtrafiken. För att öka det kollektiva resandet krävs bra komfort, kortare restider, prisvärda taxor och täta turer. Biljettpriset ska i en högre utsträckning avgöras av det faktiska avståndet på resan i stället för geografiska indelningar som i dag. Region Jönköpings län ska

utveckla ett biljettsystem som mer följer resenärens val av personliga zoner. Resor mellan länets huvudorter ska ta max en timme, och möjligheterna att resa mellan kommunernas centralorter förbättras. Där järnväg finns ska järnväg i största möjliga mån prioriteras. Möjligheten att resa gör att fler får ett mer aktivt och rikare liv. Chaufförer och tågvärdar är viktiga ambassadörer för Länstrafiken kollektivtrafiken och all personal inom kollektivtrafiken behöver vara utbildade för att bemöta kunder med respekt.

Prisvärda biljetter

Kollektivtrafiken ska ha prisvärda taxor för att kunna öka andelen resenärer. Yngre och pensionärer samt studenter som har en utsatt ekonomisk situation ska ha mer jämlika möjligheter att resa inom länet.

- 10 Människor med funktionsvariationer eller sjukdom som tar emot sjukersättning eller aktivitetsersättning från Försäkringskassan ska vara inkluderade i den grupp som kan köpa och resa med seniorkortet. Ungdomskortet ska gälla för personer upp till 25 års ålder och inkludera studenter. Kostnaden för seniorkortet och ungdomskortet ska hålla på en prisvärd nivå. Försäljningsombud för Länstrafiken ska ha utbildning för att kunna informera om och sälja olika biljettprodukter.

15

Driva kollektivtrafik i egen regi

Sedan kollektivtrafiken började upphandlas har samtliga avtalsperioder för Krösatågtrafiken avslutats i förtid. Varje ny avklarad upphandling följs dessutom av överklagande som fördröjer processen.

- 20 Misslyckade upphandlingar kostar stora summor av skattebetalarnas pengar. Inför slutet på varje avtalsperiod inom både buss och tåg finns uppenbara risker med försämringar av kvalitén hos leverantören. Personalen har en utsatt situation med otrygga anställningar. Region Jönköpings län kan som kollektivtrafikmyndighet inte föra en direkt dialog med chaufförerna om arbetsvillkor eftersom personalen är anställd av leverantören. Om Region Jönköpings län skulle driva kollektivtrafik i egen regi kommer anställningar att bli tryggare och Länstrafiken kan föra direkt dialog med personalen och fackförbund.
- 25 Socialdemokraterna vill att Länstrafiken ska driva delar av kollektivtrafiken i egen regi. Även upphandlad personal inom tågunderhåll ska på sikt anställas i ett eget helägt offentligt bolag inom ägargruppen för Krösatågen.

Vägar

- 30 För att hela länet ska leva behöver många vägar rustas upp. Invånarna ska både kunna pendla med rimliga hastigheter på länsvägarna och samtidigt känna sig säkra. På prioriterade vägar finns behov av ökad standard i form av exempelvis bredare körbanor, mitträcken och utbyggt viltstängsel för att både kunna öka säkerheten och bevara hastigheten. Nissastigen, riksväg 26, är en prioriterad väg och riksväg 40 mellan Jönköping och Ulricehamn behöver byggas om till motorväg.

35

Jönköping Airport

Region Jönköpings län är delägare till Jönköping Airport och kan arbeta mer intensivt med utveckling av flygplatsen. Tillgången till en flygplats i länet är avgörande för den regionala utvecklingen och tillväxten. Jönköping Airport har en väldigt viktig roll för samhällsfunktioner som transporter och godshandling.

- 40 Flygplatsen behövs utifrån ett beredskapsperspektiv och fungerar som ett nav för exempelvis ambulansflyg och brandövervakningsflyg. Persontrafiken är viktig för länets näringsliv och turistbranschen. Bra flygförbindelser kan leda till att fler väljer att arrangera mässor och sport- eller

kulturevenemang i närområdet. Samtidigt har flygtrafiken problem utifrån miljöaspekten och Jönköping Airport behöver arbeta för att ställa om till mer hållbar verksamhet.

Fossilfria drivmedel

- 5 Länstrafikens fordon ska drivas med fossilfria drivmedel som en del i klimatomställningen. Region Jönköpings län har tillsammans med länets kommuner ett gemensamt ansvar för att säkra tillgången till förnyelsebara och fossilfria drivmedel. När det finns ett väl utbyggt system med laddstolpar för elfordon och tillgång till biogas möjliggör det att fler bilister kan välja fossilfria alternativ.

10 Cykeltrafik

- Trafiken med cykel har stor potential i länet. Region Jönköpings län ska tillsammans med länets kommuner arbeta för att utveckla bra regionala cykelstråk. Smidiga och säkra cykelbanor gör att fler kan pendla med cykel mellan hem och arbete eller utbildning samt bidra till ökad cykelturism och fritidscyking. Region Jönköpings län ska därför tillsammans med berörda kommuner aktivt jobba för tryggare gång- och cykelvägar längs väl trafikerade stråk. Resenärer behöver även ha möjlighet att kunna ta med cyklar på tåg och bussar. Cykelvägarna både i stadskärnor och mellan orter ska i större utsträckning kunna användas året om.

Arbetspendling

- 20 I hela länet ska kollektivtrafiken vara utformad så att pendling till studier och arbete kan ske smidigt mellan kommunernas centralorter och mellan Jönköpings län och angränsande län. Alla kommuner behöver ha tillgång till kollektivtrafik utifrån olika behov och geografiska förutsättningar. Regionen behöver tillsammans med näringslivet samverka för att kollektivtrafik och arbetstider till länets större arbetsplatser och industriområden ska anpassa för att fler ska ges möjlighet att åka kollektivt. Vidare behöver Region Jönköpings län samverka med angränsande regioner för att skapa ett smidigare resande mellan exempelvis Gislaved och Halmstad eller Tranås och Linköping för att människor ska få ett hållbart arbetsliv.

Knutpunkter

- 30 För att det ska vara smidigt att åka kollektivt i hela länet ska regionen tillsammans med Trafikverket, länets kommuner och andra aktörer samverka för att skapa knutpunkter där pendlare kan ställa bilen eller cykeln för att resa vidare med tåg eller buss. Knutpunkterna ska upplevas säkra och trygga och vara utbyggda med laddinfrastruktur för bil och cykel.
- 35 För att infrastrukturen ska hålla ihop krävs att många aspekter tas med vid planering inför ombyggnationer. Resenärer behöver känna trygghet och det ska vara lätt att byta mellan bil, cykel, buss och tåg. Region Jönköpings län, Trafikverket, länets kommuner och andra aktörer behöver gemensamt planera för att fler busshållplatser, tågstationer, rastplatser och parkeringar ska utgöra trygga knutpunkter för resenärer och trafik. Knutpunkter kan erbjuda möjligheter till trygga väntrum, laddstolpar och säkra cykelparkeringar för fler pendlare.
- 40

Trafiklösningar för anställda

Region Jönköpings län har över 10 000 anställda som ska ha bra möjligheter att arbetspendla. Region Jönköpings län behöver ha en egen cykelpool för anställda i syfte att öka cykeltrafiken. För att öka andelen som reser kollektivt och samtidigt ha bra personalförmåner ska alla medarbetare erbjudas ett

- 5 subventionerat prisvärt månadskort för resor med **kollektivtrafik** ~~Länstrafiken~~. Antalet anställda vid Länssjukhuset Ryhov har ökat i takt med nya satsningar på sjukvården och nybyggnationer av lokaler. Antalet parkeringsplatser vid Ryhov behöver stå bättre i relation till antalet anställda. Antalet parkeringsplatser vid Ryhov ska utökas genom att bygga ut delar av befintligt parkeringsutrymme på höjden. Samtliga nya parkeringsplatser behöver ha laddstolpar.

10

Socialdemokraterna vill att:

- Seniorkortet ska gälla för personer från 65 års ålder.
- Ungdomskortet ska gälla för personer upp till 25 års ålder och inkludera studenter.
- Kallelse till vårdbesök ska gälla som biljett inom kollektivtrafiken.
- 15 • Region Jönköpings län ska inrätta en cykelpool för anställda.
- Nya stambanor ska byggas i ett enhetligt system enligt Sverigeförhandlingen.
- Arbetet med **nybyggnad**, upprustning och elektrifiering av järnvägen mellan Värnamo-Vaggeryd-Nässjö-Jönköping ska intensifieras.
- Järnvägen mellan **Värnamo-Halmstad**, Nässjö-Eksjö och Nässjö-Vetlanda ska rustas upp och
- 20 elektrifieras.
- **Kollektivtrafiken** ~~Länstrafiken~~ ska på sikt arbeta för en direktförbindelse med tåg mellan Tranås och Linköping.
- **Krösätågstrafiken ska drivas i egen regi.** ~~Länstrafiken ska ta över och driva delar av kollektivtrafiken i egen regi.~~
- 25 • **Kollektivtrafiken** ~~Länstrafiken~~ inför mer direkttrafik till större arbetsplatser och industriområden på landsbygden.
- **Kollektivtrafiken** ~~Länstrafiken~~ ska ställa om från geografiska till mer personliga resezoner.
- **Kollektivtrafiken** ~~Länstrafiken~~ ska arbeta med anropsstyrd trafik som komplement på landsbygden.
- 30 • Asecs/Ryhov-området i Jönköping ska på sikt få en ny tågstation.
- Parkeringsutrymmet vid Ryhov ska utökas med fler parkeringsplatser och med fler laddstolpar.

JOBB OCH UTBILDNING FÖR FRAMTIDENS ARBETSMARKNAD

5 Socialdemokraternas mål är full sysselsättning. Alla som kan ska jobba. Kvinnor och män ska ha jämställda villkor på arbetsmarknaden. Facklig samverkan är nyckeln till trygga anställningar. Vägen till fler jobb går genom utbildning. Framtidens arbetsmarknad kräver omställning till gröna näringar, god samverkan och fler utbildningsplatser.

10 För Socialdemokraterna är arbete grunden för samhällets utveckling. Alla ska kunna försörja sig genom en trygg anställning på en jämställd arbetsmarknad. Ett arbete med schysst lön ger länets invånare individuell frihet och möjligheten att förverkliga drömmar. Särskilt viktigt är det att unga får möjlighet till utbildning och jobb. Bristen på personal är en stor ödesfråga för Jönköpings län. Vården behöver fler undersköterskor, sjuksköterskor och läkare. Skolorna letar efter lärare. Industrin skriker efter att hitta rätt kompetens till sina arbetsplatser. All den här bristen på personal hotar länets tillväxt. Utbildningsnivån i Jönköpings län behöver höjas och det krävs både långsiktiga strategier och mer kortsiktiga lösningar.

15 Kvinnor väljer i större omfattning att lämna Jönköpings län efter färdig utbildning och den utvecklingen behöver ändras. I Region Jönköpings län ska jämställdhet integreras i all verksamhet. Jämställdhet är en demokratifråga och handlar i grunden om en rättvis fördelning av makt, kunskap och resurser samt om att värdera kvinnor och män lika. Om Region Jönköpings län är ett föredöme i dessa frågor kommer fler kommuner, föreningar, företag och privatpersoner att följa efter.

20

Trygga och hållbara anställningar

Kollektivavtal och facklig samverkan är grunden för socialdemokratisk arbetsmarknadspolitik. Anställda ska ha goda villkor och kunna påverka sin arbetsmiljö. Socialdemokraterna vill att tillsvidareanställning och heltidsarbete skall vara norm på hela arbetsmarknaden. För Socialdemokraterna är det en självklarhet att män och kvinnor har lika lön för lika arbete. Länets kommuner och Region Jönköpings län ska vara ett föredöme som arbetsgivare och målet är en jämställd arbetsmarknad. Trygga anställningar är en förutsättning för att minska segregationen i samhället.

25

Omställning till gröna jobb

30 Industrins fortsatta utveckling har en avgörande betydelse för Sveriges och välfärdens utveckling. För att klara klimatkrisen och samtidigt modernisera industrin krävs en omställning för fler gröna jobb. Genom att samverka och samla kunskap runt teknik och innovationer kan Sverige bli det första fossilfria välfärdslandet. Region Jönköpings län behöver leda arbetet för god samverkan mellan offentlig sektor, fackförbund, näringslivet och utbildningsinstitutioner. Region Jönköpings län ska göra en översyn av vilka utbildningar som behövs för att möta omställningen i samhället mot mer gröna näringar. Sverige ska fortsätta att vara ett av världens ledande länder när det gäller industriell produktion. Jönköpings län är industritätt och här finns alla möjligheter att leda den nationella utvecklingen och den gröna omställningen.

35

Utvecklingscentrum

40 Många företag står inför stora utmaningar med hållbarhetsarbetet men viljan finns för utveckling och omställning. Socialdemokraterna vill att samhället ska göra mer för att ställa om till klimatsmart energiförsörjning, hållbara transporter och hållbara produktionssätt. Socialdemokraterna vill att det skapas

fler utvecklingscentrum i länet som kan vara forum för att hitta nya lösningar för hållbar utveckling. Framför allt kan det behövas ett industriellt utvecklingscenter inom teknik för att stödja omställningen inom industrin mot mer automatisering och digitalisering. Stödet genom fler utvecklingscentrum kan leda till synergieffekter och effektivisering inom energi och produktion. Tenhults naturbruksgymnasium och Stora Segerstad naturbrukscen-
5 ter ska vara utvecklingscenter inom gröna näringar och behöver utbilda fler inom miljö och hållbarhet.

Tillväxt genom samverkan

Samspelet mellan Region Jönköpings län, länets kommuner och näringslivet är viktigt för att skapa fler arbetstillfällen och bättre företagande. Fler arbetande invånare och fler växande företag kommer att generera mer skatteintäkter och finansiera framtidens välfärd. Region Jönköpings län har ansvar för att leda det regionala utvecklingsarbetet och ska arbeta för att skapa fler mötesplatser. God samverkan mellan olika aktörer leder till bättre hållbar regional tillväxt och utveckling. Exempelvis är Science Park en viktig verksamhet där högskola, näringsliv och det offentliga möts för att stimulera innovationer och utveckling inom näringslivet. Jönköpings län är den fjärde största exportregionen i Sverige och många industrier och företag är beroende av export. Många småföretagare behöver ha möjlighet att växa och utvecklas och är i stort behov av att hitta rätt kompetens. Jönköpings län har också en stor potential inom turism- och besöksnäringen. Näringslivet i Jönköpings län behöver få större stöd för att hitta nya lösningar och utveckla befintliga branscher men även skapa nya marknader. Region Jönköpings län ska leda det regionala utvecklingsarbetet och samla de större aktörerna i ett tillväxtråd. Rådet ska utgöra en plattform som aktivt tar initiativ till och verkar pådrivande avseende innovations- och tillväxtfrågor i länet. Tillväxtrådet kan exempelvis bestå av Region Jönköpings län, länets kommuner, näringslivet, fackföreningar, Jönköping University, representanter för YH-utbildningar samt andra relevanta organisationer.
10
15
20

Omskolning och kompetensförsörjning

Arbetskraftsbristen är stor i Sverige och Socialdemokraterna ser stora utmaningar med kompetensförsörjningen i hela länet. Bristen på rätt kompetens kan vara förödande och ett hinder för att fler små och medelstora företag ska kunna växa och utvecklas. Arbetslösa och de som står långt från arbetsmarknaden ska ha goda möjligheter till omskolning eller nytt arbete. Här är det viktigt att det finns goda förutsättningar både för arbetslösa och för företag att hitta varandra. Folkhögskolor, naturbruksskolor, yrkesvux, komvux, YH-utbildningar och Jönköping University är viktiga för omskolningen. Validering av kompetens och utveckling av yrkes-SFI är två viktiga delar för att nyanlända ska komma ut på arbetsmarknaden. Även yrkespaketen på introduktionsprogrammen som snabbar på vägen ut i arbetslivet och etableringsjobb för de som är nyanlända eller långtidsarbetslösa är viktiga delar.
30
35 Region Jönköpings län ska samverka med kommuner, andra regioner, fackföreningar, Arbetsförmedlingen, näringslivet, akademi och utbildningsanordnare för att möta det långsiktiga behovet av kompetens och matchning på arbetsmarknaden i hela länet. Fler som står långt från arbetsmarknaden ska kunna få en anställning inom välfärden.

Jönköping University

Kunskap är avgörande för individuell frihet och för att kunna förverkliga drömmar. Investeringar i utbildning är en förutsättning för att säkra tillgången till personal i länet och är samtidigt avgörande för att Sverige ska vara ett konkurrenskraftigt land. Jönköping University är en motor för tillväxt i länet och har

en stor betydelse för utbildning, forskning, innovationer och fler jobb. För att höja kvaliteten på lärosätet ytterligare ska Socialdemokraterna i Jönköpings län på nationell nivå aktivt arbeta för att högskolan att bli ett universitet. För att möta framtidens behov av utbildning behövs även en ökad samverkan mellan högskolan, arbetsmarknadens parter och den offentliga sektorn. Socialdemokraterna arbetar för att Jönköping University ska utveckla sitt utbud av utbildningar inom export, digitalisering och elektrifiering. Region Jönköpings län behöver ha en aktiv samverkan med Jönköpings University för att fler studenter ska stanna i länet efter färdig utbildning.

Regional utbildningsstrategi

Arbetsplatserna i Jönköpings län har stora rekryteringsbehov. För att länet även i framtiden ska kunna ha ett konkurrenskraftigt näringsliv är det därför viktigt att fortsätta kunskapslyftet och satsa på vuxenutbildning. Socialdemokraterna vill att Region Jönköpings län och länets 13 kommuner tar ett helhetsgrepp för att kartlägga vilka regionala utbildningsinsatser som behövs och ta fram en regional utbildningsstrategi utifrån hela länets behov.

15

Yrkesutbildningar

Många branscher har stora behov av att hitta rätt kompetens och särskilt inför omställningen till mer gröna näringar. Region Jönköpings län behöver samarbeta mer strategiskt med arbetsmarknadens parter för att fler yrkesutbildningar ska kunna etableras inom länet. De nationella gymnasieprogrammen behöver utvecklas för att bättre möta arbetsmarknadens behov. Genom strategisk samverkan kan fler av de nationella yrkesprogrammen utvecklas till yrkescollege. Jönköpings län har fyra logistikcenter med järnvägsknutar för frakt av gods. Region Jönköpings län behöver se över behoven av personal och om det behöver etableras fler YH-utbildningar inom logistik i länet. Socialdemokraterna vill att Jönköpings län och Nässjö kommun ska vara ett nationellt centrum för järnvägsutbildningar. Region Jönköpings län är delägare av Jönköpings Airport och för att säkerställa att det finns tillräckligt med personal utifrån flygplatsens behov behöver det inrättas en YH-utbildning inom flygteknik i länet.

25

Programråd

Region Jönköpings län ska vara aktiv och samordna arbetet för nomineringar till programråd för yrkesprogram inom gymnasieskolan. För varje yrkesprogram i gymnasieskolan finns det ett nationellt programråd och Skolverket utser programrådets ledamöter. Programråden stärker samarbetet mellan gymnasieskolan och arbetslivet, för att yrkesutbildningarna bättre ska motsvara arbetslivets behov. Programråden behöver ha bra representation från länet för att matcha behoven på arbetsmarknaden.

30

Upphandlingar

Vid offentliga upphandlingar ska det ställas krav på kollektivavtal och andra höga krav på leverantörerna. Upphandlingar ska inte leda till otrygghet och lönedumping för anställda som i förlängningen riskerar ge sämre kvalitet inom välfärden. För att öka möjligheterna att fler mindre företag i länet kan vara med och konkurrera om kontrakt kan upphandlingar inom Region Jönköpings län avgränsas till mindre områden. Leverantörer ska ha obligatoriska krav på sig att redovisa vilken personalstyrka och vilka lönenivåer som ligger till grund för deras kostnadsberäkningar i upphandlingsunderlaget. Vid upphandling av fordon vill Socialdemokraterna att det är krav på alkohol och att bilarna klassas som miljöfordon. Företag eller

40

institutioner som utövar sin verksamhet på uppdrag från Region Jönköpings län ska arbeta för jämställdhet på sin arbetsplats.

Socialdemokraterna vill att:

- 5
  - Fler industriella utvecklingscenter ska inrättas i länet bland annat för att industrin ska klara omställningen till fler gröna jobb.
  - Region Jönköpings län ska arbeta för att inrätta branschråd som ska skapa strukturer för att företag och anställda ska kunna ställa om och möta behoven när arbetsmarknaden förändras.
  - Region Jönköpings län ska samverka med kommuner, näringsliv och fackförbund för att fler arbetsplatser ska ta emot fler praktikanter och feriearbetare samt att krav ställs på att erbjuda praktikplatser vid offentliga upphandlingar.
  - Krav på kollektivavtal ska införas vid offentliga upphandlingar.
  - Region Jönköpings län ska ställa krav på jämställdhetsarbete vid upphandlingar.
  - Naturbruksskolorna inom Region Jönköpings län ska utvecklas och få en tydlig ställning som utvecklingscenter inom gröna näringar och starta YH-utbildningar inom miljö och hållbarhet med inriktning mot natur, vatten och energi.
- 10
- 15
  - ~~YH-utbildning inom flygteknik ska inrättas i länet.~~

LEVANDE LÄN MED KREATIVITET OCH GOD LIVSMILJÖ

5 Hela Jönköpings län ska vara levande och bidra till hållbar tillväxt! Samhället ska vara närvarande både på landsbygden och i större orter. Jönköpings län har stor potential med stora naturtillgångar och driftiga invånare. Fler behöver få utlopp för sin kreativitet. Länets invånare ska kunna leva ett rikt liv i en god livsmiljö.

10 Jönköpings län har en stark tradition av ett rikt föreningsliv och småföretagande. Samtidigt har länet rika naturtillgångar och landskap som är attraktivt att bo och leva i. Urbaniseringen innebär en utmaning för samhället i sin helhet men det finns en kraft och potential hos länets invånare som behöver stimuleras för att hela länet ska leva. Människor ska känna att det går att få utlopp för sin kreativitet oavsett var i länet personen bor. Gröna näringar kan skapa nya jobb i hela länet och bidra till hållbar tillväxt. Samtliga länsinvånare ska känna att de lever i en god livsmiljö. Samhället ska vara närvarande och bidra till att fler kan växa upp i det gröna folkhemmet.

15

Regional och lokal närvaro

Hela Sverige blir mer levande när fler statliga myndigheter och offentliga institutioner är placerade runt om i landet. Socialdemokraterna i Jönköpings län ska driva på för att fler statliga myndigheter ska omlokaliseras. Statliga myndigheter är stora arbetsplatser som fungerar som motorer för lokal och regional tillväxt. Likaså behöver Region Jönköpings län ha en tydlig lokal närvaro för ett levande län.

20

Bredband och digitalisering

25 Det nationella målet är att hela Sverige ska ha tillgång till snabbt och robust bredband år 2025. Region Jönköpings län behöver ta ett stort samordnande ansvar för att länets kommuner och ideella krafter ska klara av utbyggnationen av fibernäten och nå målet. Framför allt på landsbygden och vid kommungränser är det svårast att nå hushållen. Utbyggnaden av fibernätet och snabbt bredband är en viktig demokratifråga eftersom det ökar jämlikheten i hela länet. Digitaliseringen skapar förutsättningar för invånarna i hela länet att ta del av samhällstjänster, starta och driva företag och få fler kulturupplevelser. Inte minst inom vården sker en digitalisering som länets invånare behöver ha tillgång till.

30

Turism och besöksnäring

35 Smålands turism ska skapa förutsättningar för öka sysselsättningen och utveckla en bättre och långsiktigt hållbar besöksnäring tillsammans med turistbranschen. Jönköpings län har en stor potential när det gäller turism och upplevelser med stora naturtillgångar och kända kulturplatser. Smålands turism behöver skapa nätverk för att fler små och medelstora företag inom besöksnäringen kan dra nytta av varandra och växa. På landsbygden finns det stora möjligheter för fler entreprenörer att utveckla hållbara turismupplevelser. Även ett levande kulturliv skapar attraktivitet för besökare och Smålands turism behöver samarbeta med kulturinstitutioner för att locka fler turister till länet. De senaste åren har det blivit mer populärt med cykelturism och hemsemester. Region Jönköpings län ska arbeta för att stärka denna utveckling.

40

Vandringsleder

- Kvalitén på de långa länsöverskridande vandringslederna i Småland behöver utvecklas och höjas. Arbetet behöver ske i samverkan med angränsande regioner Region Kalmar och Region Kronoberg samt alla och berörda kommuner. Eftersom det är många självständiga aktörer inblandade kan en väg framåt vara att
- 5 inrätta en stiftelse som verkar för bevarande och utvecklande av natur-, kultur- och friluftsvärden i landskapet i likhet med vad som redan finns i flera andra regioner.

Idrottsrörelsen

- Jönköpings län har ett starkt föreningsliv och framför allt inom sport och idrott. Träning och
- 10 idrottsutövande är en del av det förebyggande folkhälsoarbetet och minskar riskerna för att människor ska behöva besöka vården. Idrotten gör även att länets invånare har ett aktivt liv och socialt umgänge. Region Jönköpings län kan stödja idrottsrörelsen mer genom att utöka folkhälsobidragen. Fler unga som idrottar behöver fortsätta att röra på sig genom livet och Region Jönköpings län behöver jobba med
- 15 livsstilsförändring tillsammans med länets kommuner. Idrottsrörelsen underlättar även integrationen och får fler människor från olika kulturer att mötas.

Livsmedel

- Region Jönköpings län kan ska stödja lokala jordbruk genom upphandling av närproducerade livsmedel. Självförsörjningsgraden av livsmedel behöver öka i länet. Region Jönköpings län behöver verka för att
- 20 skydda jordbruksmark och arbeta för en ökning av ekologiskt hållbar livsmedelsproduktion i länet. Region Jönköpings län ska fortsatt ha en hög andel ekologiskt svenskproducerade livsmedel i verksamheten, och ska stödja lokala och regionala jordbruk genom att prioritera livsmedel som är producerade i Jönköpings län. Tenhult naturbruksgymnasium och Stora Segerstad naturbrukscentrum kan göra återtag av skolans egenproducerade varor. Naturbruksskolorna kan också vara en del av livsmedelsförsörjningen för övriga
- 25 verksamheter inom Region Jönköpings län. Självförsörjningsgraden av livsmedel behöver öka i länet. Region Jönköpings län behöver verka för att skydda jordbruksmark och arbeta för en ökning av ekologiskt hållbar livsmedelsproduktion i länet.

Förnybar energi

- På landsbygden finns särskilt bra förutsättningar för sol-, vind-, och biobaserad energi. Förnybar energi skapar stora affärsmöjligheter för jord- och skogsbrukare. Jönköpings län har visionen att bli ett Plusenergilän till år 2050. För att lyckas behöver Region Jönköpings län ställa om och bli en alltmer aktiv energiproducent och mer självförsörjande av el. Solpaneler ska alltid vara ett alternativ vid byggnation. Region Jönköpings län ska arbeta fram mer energi-, miljö- och klimatsmart verksamhet och vara ledande i
- 35 omställningen till ett hållbart samhälle. Energikontor Norra Småland behöver genomför fler utvecklingsprojekt som exempelvis att göra företag mer energieffektiva samt att göra byggande, renovering, resande och transporter mer hållbart.

Trähusbyggnation

- Trähusindustrin är en stor tillväxtmotor för Jönköpings län och företagen har många anställda som även bor i närområdet. Branschen behöver ha goda förutsättningar att utvecklas. Vid nybyggnation inom

Region Jönköpings län behöver trä alltid vara ett alternativ som byggmaterial. Byggnation i trä har även stora positiva miljöeffekter jämfört med andra byggmaterial.

Vatten

- 5 Vättern och andra sjöar i länet är viktiga dricksvattentäkter som behöver skyddas mot föroreningar. Socialdemokrater vill säkerställa att kommande generationer har tillgång till bra vattenkvalitet. Bland annat behöver utsläppen av läkemedel i sjöar och vattendrag minska. Vättern ska bli ett riksintresse för att säkra dricksvattenförsörjningen på lång sikt. Det första hotet mot Vättern är klimathotet med stigande medeltemperatur. Det andra stora hotet är miljögifter och andra föroreningar som mikroplast. Det som hamnar i Vättern blir kvar där under väldigt lång tid. Det gör att sjön är mycket känsligare för miljögifter än andra sjöar. Forsvarsmaktens verksamhet med utökade skjutningar över Vättern och användandet av området som ett flygövningsområde är inte bra för sjöns vattenkvalitet. Det är viktigt att se över de mindre vattentäkterna för att säkra dricksvattenförsörjningen i regionen på lång sikt.

15 Minska viltstammarnas påverkan

- Viltolyckor leder till mycket lidande, personliga tragedier och kan kosta samhället uppemot tio miljarder kronor per år. Jönköpings län består av mycket skog och ängsmark och det ger bra förutsättningar för ett rikt djurliv och viltstammar. Samtidigt som djuren ska få leva och ströva fritt behövs en förvaltning och förebyggande åtgärder för viltolyckor. Framförallt vägar och järnvägen är hinder i djurens naturliga beteende. Sänkt hastighet på vägar minskar inte per automatik antalet viltolyckor och viltstängsel hindrar djurens naturliga beteende att vandra fritt. Det behövs mer forskning runt vilt och hur det bäst går att bygga för att undvika olyckor. För att komma till rätta med problemen krävs en samverkan av alla inblandade parter i samhället. Region Jönköpings län ska ta det samordnande ansvaret för att särskilt drabbade vägar ska bli säkrare. Det behövs också en tydlig viltförvaltning så att inte en del viltstammar växer okontrollerat. Många av länets invånare har drabbats av den växande vildsvinsstammen. Trädgårdar, naturområden och framförallt jordbruksmark har förstörts och kostar lantbrukare stora summor pengar. Region Jönköpings län ska föra dialog med Länsstyrelsen, LRF, jägarorganisationer och andra organisationer i syfte att hitta lösningar för att minska antalet vildsvin och minimera skadorna.

30 Socialdemokraterna vill att:

- Alla hushåll i Jönköpings län ska ha tillgång till robust och snabbt bredband år 2025.
- Smålands turism ska skapa nätverk inom besöksnäringen.
- Smålands turism ska samarbeta med kulturinstitutioner i syfte att locka fler turister till länet.
- Vandringsledernas kvalité ska höjas i samarbete med andra regioner.
- Region Jönköpings län behöver upphandla mer närproducerad och ekologisk mat.
- Region Jönköpings län ska ta initiativ för att minska skadorna som vildsvinsstammen orsakat.
- Vättern ska bli ett riksintresse för att säkra dricksvattenförsörjningen på lång sikt.
- Vättern ska bli ett riksintresse och att mindre vattentäkter ses över för att säkra dricksvattenförsörjningen på lång sikt.

40

KULTUR OCH FOLKBILDNING FÖR EN STARKARE DEMOKRATI

5 Yttrandefrihet och föreningsliv är grunden för ett fritt samhälle. Kultur och bildning får människor att växa och utvecklas. Mångfalden av kulturupplevelser ger fler en meningsfull fritid och bildar samtidigt en motvikt mot den ökande kommersialiseringen i samhället. Jämställdhet och ett aktivt kulturliv skapar ett attraktivt län och en starkare demokrati.

10 Socialdemokrater står upp för alla människors lika värde och det demokratiska samhället baserat på yttrandefrihet. Ett jämställt samhälle där både kvinnors och mäns kompetens tas tillvara på arbetsmarknaden och inom föreningsliv ger jämlika förutsättningar för individuell frihet. Jämställdhet och tillgång till ett levande kulturliv gör att Jönköping län blir mer attraktivt. Kulturen och folkbildningen ger människor möjlighet att växa och utvecklas och är en viktig kraft för demokrati och delaktighet. Länets invånare behöver fler mötesplatser för olika kulturupplevelser, diskussion, debatt och kunskapsinhämtning. Satsningar på musik, film, teater, kultur, folkbildning och bibliotek ger möjligheter för fler tankar och idéer. Arbete med folkbildning är en förutsättning för att motverka faktaresistensen i 15 samhället. Region Jönköpings län ska arbeta för att Jönköpings län ska få en större andel av de nationella kulturanslagen.

Kulturens nödvändiga frihet

20 Beslut och styrning av de offentliga resurserna till konsten och kulturen ska beslutas i demokratiska församlingar. Det kräver nödvändig styrning av mål, inriktning och omfattning. Samtidigt ska man avhålla sig från styrning som påverkar eller riskerar att påverka vilka företeelser konstnärer och kulturskapare väljer att skildra, men också hur olika företeelser skildras. Principen om armlängds avstånd mellan politik och olika kulturuttryck är en förutsättning för ett fritt och demokratiskt kulturliv. Kulturpolitiken ska 25 värna om kulturens egenvärde och det konstnärliga uttryckets frihet även när det utmanar och provocerar rådande normer. Därför är det viktigt att våra kulturbidrag ses över utifrån denna princip.

Kultur skapar utveckling och attraktivitet

30 Vår regions utmaningar, utveckling och framtid är beroende av att fler studenter vill stanna kvar efter avslutad utbildning, att fler vill återvända hem och att den kompetens vårt näringsliv behöver ska vilja bo just här. Här spelar kulturutbudet en stor roll och därför är det viktigt att vi har ett intressant kulturutbud även för unga vuxna i flyttande åldrar, 18-35 år.

Jämställdhet

35 I Region Jönköpings län ska jämställdhet integreras i all verksamhet. Jämställdhet är en demokratifråga och handlar i grunden om en rättvis fördelning av makt, kunskap och resurser samt om att värdera kvinnor och män lika. Om Region Jönköpings län är ett föredöme i dessa frågor kommer fler kommuner, föreningar, företag och privatpersoner att följa efter. Vid upphandlingar bör det ställas krav på att företag har ett jämställt förhållningssätt i sin organisation. De verksamheter som Region Jönköpings län stödjer 40 ekonomiskt via bidrag bör, för att erhålla dessa medel, ha ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet eller ha ett tydligt program för jämställdhetsintegrering. Företag eller institutioner som utövar sin verksamhet på uppdrag från Region Jönköpings län ska arbeta för jämställdhet på sin arbetsplats.

Kulturtrappa för barn och unga

5 Barn och unga är en särskilt prioriterad grupp med nyvunnen rätt enligt barnkonventionen till att delta i och uppleva kultur. Kulturtrappan ska garantera en jämlik tillgång till kulturupplevelser oavsett bostadsort eller klassbakgrund. Barn och unga ska få tillgång till kultur i tidig ålder och både få uppleva och skapa själva. Här krävs samverkan mellan det offentliga, kulturinstitutionerna, de privata och de ideella kulturaktörerna dessutom så blir skolan och kulturskolan viktiga platser för detta. Riksteaterns projekt Kulturrätten bör permanentas och ingå i detta arbete. Tidiga upplevelser ger barn och unga en naturlig ingång till kultur och bildning. Ytterst är det en fråga om demokrati. Region Jönköpings län ska arbeta med att ta fram en kulturtrappa tillsammans med länets kommuner där det framgår vilka kulturupplevelser som elever i grundskolan ska få möjlighet att ta del av under sin skolgång. Kulturtrappan är en garanti för att alla barn och unga vid upprepade tillfällen ska kunna delta på kulturupplevelser och möten med det professionella kulturlivet under skoltiden. Tillgången till kultur är ett bra sätt att bryta segregationen i samhället.

15 Barn och unga är en särskilt prioriterad grupp som ska garanteras en jämlik tillgång till kulturupplevelser oavsett bostadsort eller klassbakgrund. Här krävs samverkan mellan det offentliga, de privata och de ideella aktörerna. Barn och unga ska få tillgång till kultur i tidig ålder och både få uppleva och skapa själva. Tidiga upplevelser ger barn och unga en naturlig ingång till kultur och bildning. Ytterst är det en fråga om demokrati. Region Jönköpings län ska arbeta med att ta fram en kulturtrappa tillsammans med länets kommuner där det framgår vilka kulturupplevelser som elever i grundskolan ska få möjlighet att ta del av under sin skolgång. Kulturtrappan är en garanti för att alla barn och unga ska kunna delta på kulturupplevelser och möten med det professionella kulturlivet under skoltiden. Tillgången till kultur är ett bra sätt att bryta segregationen i samhället.

25 Smålands musik och teater

Smålands Musik och Teater (SMOT) är Region Jönköpings läns egna Regionmusik och Länsteater sammanslaget och ska ha ett tydligt uppdrag att arbeta och finnas tillgängligt i hela länet. SMOT ska vara ett nav för länets scenkonst med stort fokus på att främja, utveckla och samverka med densamma. SMOT behöver nå fler länsinvånare och grupper genom att erbjuda ett varierat kulturutbud och en mångfald av upplevelser. Vidare ska de även skapa återkommande möten med professionella och ideella kulturaktörer kring samverkan, för att utvecklas länets kulturliv i sin helhet. Verksamheten ska vara relevant och tillgänglig, både fysiskt och ekonomiskt, för så många som möjligt. SMOT har ett särskilt uppdrag för att barn och unga ska få fler kulturupplevelser och ska därför vara aktiva i arbetet med kulturtrappan.

35 Smålands musik och teater (SMOT) ska vara ett nav för länets scenkonst och ha ett tydligt uppdrag att arbeta och finnas tillgängligt i hela länet. SMOT ska försöka nå fler länsinvånare och grupper genom att erbjuda ett varierat kulturutbud och en mångfald av upplevelser. SMOT ska även skapa möten mellan professionella och ideella kulturaktörer för att utvecklas länets kulturliv i sin helhet. Verksamheten ska vara relevant och tillgänglig, både fysiskt och ekonomiskt, för så många som möjligt. SMOT har ett särskilt ansvar för att barn och unga ska få fler kulturupplevelser och bör vara aktivt i arbetet med kulturtrappan.

Fria kulturlivet

Länets fria kulturliv är en förutsättning för att skapa ett brett utbud med en mångfald av kulturupplevelser i hela Jönköpings län. Socialdemokraterna vill satsa mer resurser och öka kulturbidragen för att det fria kulturlivet ska få bättre förutsättningar att verka och skapa fler kulturupplevelser. Satsningarna ska komma
5 alla till del och bidra till ökad jämlikhet, jämställdhet och mångfald. ~~Region Jönköpings län ska även arbeta för att Jönköpings län ska få en större andel av de nationella kulturanslagen.~~

Biblioteken

Länets bibliotek är viktiga lokala mötesplatser och nav för kulturverksamhet i samhället. Biblioteken är
10 centrum för avgiftsfri kultur och allas tillgång till tidningar datorer och böcker utan avgifter. Levande bibliotek är en förutsättning för det demokratiska samhället.

Spelkultur

Länet har stora möjligheter att utvecklas inom gamingkultur och e-sport. Region Jönköpings län behöver
15 samordna branschen och undersöka vad det finns för behov för att spelkulturen ska kunna utvecklas ytterligare. Spelkulturen kan ha behov av utbildningar och kompetensförsörjning för att branschen ska kunna växa och bli en mer slagkraftig del av näringslivet. En fördel med att Region Jönköpings län tar ett samordnande ansvar är att det annars finns risk att enbart marknadskrafter styr utvecklingen och det som säljer mest blir dominerande.
20

Enskilda kulturutövare

Förutsättningarna för att kunna leva på sin kulturverksamhet ska bli bättre i Jönköpings län. Socialdemokraterna vill utreda möjligheterna för att ge kulturutövare bättre förutsättningar att kunna
25 försörja sig på sitt konstnärskap. En möjlig väg skulle kunna vara att ge studieförbunden förutsättningar att anställa kulturutövare som exempelvis pedagoger.

Folkrörelser och civilsamhället

Organisationerna inom folkrörelserna och civilsamhället spelar en stor roll för demokratin och den svenska välfärdsmodellen. Folkrörelsearbete handlar om att lita till den egna kraften. Genom
30 självorganisering och folkbildning grundläggs ett brett deltagande i beslutsfattande och kulturliv. Denna folkrörelsetradition utgör en hörnsten i socialdemokratisk kulturpolitik. Region Jönköpings län behöver föra dialog med politiska och opolitiska ungdomsförbund om vad det finns för behov för att kunna öka ungas engagemang i civilsamhället.

Folkbildning

Folkbildningen har varit med och utvecklat Sverige till ett demokratiskt land och en välfärdsnation. I det livslånga lärandet fyller den fria och frivilliga folkbildningen en stor och viktig roll. Alla folkhögskolor och studieförbund bidrar till att öka det demokratiska inflytandet och har tagit ett stort ansvar för att integrera
35 nya svenskar i samhället. Region Jönköpings läns och länets kommuners stöd till studieförbund och
40 folkhögskolor är mycket viktiga.

Aktiv fritid

Meningsfull och aktiv fritid

Kulturen ska inte bara vara tillgänglig i hela länet utan också för olika målgrupper. Kulturen ska vara tillgänglig, i hela länet och för alla målgrupper. Tillgången till kultur kan vara en väg till en meningsfull och aktiv fritid. För att nå nya målgrupper behövs även satsningar på digital kultur. Kulturen behöver komma till publiken och inspirera både yngre och äldre. Digitaliseringen gör det möjligt att strömma föreställningar. Kulturutövande kan också fylla en viktig roll när det gäller att stärka identitet och påverka människors livskvalitet. Socialdemokraterna vill exempelvis fortsätta utveckla Freja Musikteater som arbetar med unga vuxna med diagnoser inom autism.

10

Socialdemokraterna vill att:

- ~~Region Jönköpings län ska ställa krav på jämställdhet vid upphandlingar.~~
- Studieförbund och folkhögskolor ska ha goda förutsättningar att driva sin verksamhet.
- Kulturbidragen till det fria kulturlivet ska utökas och ses över för att bättre passa behoven.
- 15 • ~~Prisnivån för biljetter hos Smålands musik och teater ska vara tillgänglig för alla.~~
- Prisstrukturen för biljetter på Smålands musik och teaters egna produktioner ska vara på nivåer som möjliggör besök från alla, oavsett socioekonomisk ställning.
- ~~Smålands musik och teater ska erbjuda ett varierat kulturutbud i hela länet.~~
- Smålands musik och teater ska erbjuda ett varierat kulturutbud samt ha ett ökat fokus på barn och unga.
- 20 • Smålands musik och teater ska ha en väsentlig del av verksamheten fördelad över samtliga kommuner, för att vara tillgänglig och relevant för så många länsinvånare som möjligt.
- ~~Kulturhuset Spira ska ha en hyressättning som gör det möjligt för ideella kulturutövare att ha föreställningar där.~~
- 25 • Kulturhuset Spira ska ha en hyressättning och tillgänglighet som ger goda förutsättningar för ideella kulturutövare att ha föreställningar på dess scener.
- Region Jönköpings län ska arbeta fram en kulturtrappa med kulturupplevelser för elever.
- Region Jönköpings län ska undersöka vilka behov spelkulturen har för att utvecklas som bransch.
- Fler kulturaktörer ska få bättre förutsättningar och stötts ekonomiskt för att skapa kulturupplevelser i skolan.
- 30